

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра фізичної географії та картографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

“_____” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ГЕОГРАФІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ

(назва навчальної дисципліни)

спеціальність (напрямок) _____ 103 Науки про Землю _____

спеціалізація _____ Географія (Фізична географія і геоєкологія) _____

факультет _____ Геології, географії, рекреації і туризму _____

2016 / 2017 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету (інституту, центру)

“ _____ ” _____ 20__ року, протокол №__

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Бубир Н.О., к.геогр.н., доцент кафедри фізичної географії та картографії ХНУ ім. В.Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри
_____ Фізичної географії та картографії _____

Протокол від “ _____ ” червня _____ 2016 року №__

Завідувач кафедри _____ І.Г. Черваньов _____

_____ Черваньов І.Г. _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією
_____ Геології, географії, рекреації і туризму _____
назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “ _____ ” _____ 20__ року №__

Голова методичної комісії _____ О.О. Жемеров _____

_____ Жемеров О.О. _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “ Географічне прогнозування” складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки

- магістра з наук про Землю, географії,
 - спеціаліста з наук про Землю, географії
- (назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності (напряму) _____ Науки про Землю _____

спеціалізації

_____ "Географія (Фізична географія і геоекологія)" _____

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни : ознайомлення студентів з основами та актуальними проблемами прогнозування майбутнього стану географічного середовища, формування системи понять про сутність географічного прогнозування й методику укладання відповідних прогнозів

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни : розкриття поняттєво-термінологічного апарату та методологічних основ географічного прогнозування,

1.3. Кількість кредитів 4

1.4. Загальна кількість годин 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / <u>за вибором</u>	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-й
Семестр	
1-й	-й
Лекції	
22 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
22 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
76 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Знання: сутність, значення та об'єкти географічного прогнозування, класифікацію прогнозів, методологічні підходи та принципи географічного прогнозування зміни навколишнього середовища регіонів.

Уміння і навички: визначати внутрішній потенціал природного середовища за умов різного антропогенного навантаження, приймати оптимальні рішення (у тому числі управлінські) щодо розміщення окремих елементів (об'єктів, явищ, процесів) антропогенного походження відповідно до особливостей довкілля, укладати прогнози змін навколишнього середовища територій (регіонів) залежно від змін природних умов чи антропогенного впливу.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГЕОГРАФІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ

Тема 1. Географічне прогнозування як наука та навчальна дисципліна

Зміст : Об'єкт, предмет і завдання дисципліни. Об'єм і зміст поняття «прогноз», «географічний прогноз». Актуальність вивчення предмета. Наукові підвалини географічного прогнозування : мета, об'єкт, головні підсистеми географічного прогнозу ; вибір територіальних та часових одиниць. Класифікація прогнозів. Проблеми географічного прогнозування.

Географічне прогнозування як самостійна географічна дисципліна, її структура. Методи дослідження. Зв'язок географічного прогнозування з різними географічними дисциплінами.

Тема 2. Навколишнє середовище та його внутрішній потенціал

Зміст : Об'єкти географічного прогнозування. Основні підходи до визначення об'єктів географічних досліджень: геосферний, ландшафтний, екологічний, геокомплексний, геосистемний, розміщенський.

Прогнозно-інформативні властивості природних комплексів і процесів : внутрішні змінні властивості природних комплексів, зовнішні ймовірнісні стихійні та екстремальні природні процеси. Стадії розвитку та здатність природних комплексів до саморегуляції. Потенціальна стійкість природних комплексів.

Розділ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ГЕОГРАФІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ

Тема 1. Види та методи географічного прогнозування

Зміст: Види географічних прогнозів: за метою (пошукові, цільові), за рівнем узагальнення (інтегральні, галузеві), за просторовими масштабами (глобальні, світорегіональні, національні, регіональні, локальні), за величиною прогнозного горизонту (довго-, середньо- та короткотермінові), за формою виразу результатів (кількісні, якісні), за кількістю використаних методів (сингулярні, комбіновані).

Методи географічного прогнозування : а) загальнонаукові : системний підхід, метод експертних оцінок, метод екстраполяцій, метод географічних аналогій, моделювання ; б) методи фізико-географічного прогнозування стану навколишнього середовища: географічних оцінок та ландшафтної індикації, палеогеографічний метод; в) методи суспільно-географічного прогнозування : Експертні методи (індивідуальної та колективної експертизи), фактографічні - методи аналізу та прогнозування динаміки регіонального розвитку, аналізу та прогнозування просторової взаємодії, таксономічного групування, класифікації та оптимізації розвитку регіонів.

Тема 2. Організаційні аспекти географічного прогнозування

Зміст : Попередній та основний етапи географічного прогнозування. Розробка завдання на прогноз та укладання програми досліджень (попередній етап). Ретроспективний етап : дослідження історії розвитку об'єкта та прогнозного фону, визначення періоду часу, за який проведено аналіз, визначаються тенденції розвитку досліджуваного об'єкта. Діагностичний етап – характеристика об'єкта і фон прогнозу, обрання методів прогнозування, укладання робочої програми прогнозування. Етап перспекції (суто прогнозування) : реалізація прогнозування кожної із структурних одиниць об'єкта обраним методом. Етап виявлення похибок прогнозування і прийняття рішень.

Тема 3. Методика прогнозування стану і шляхів використання природних ресурсів

Зміст : Методика прогнозування стану і шляхів використання земельних ресурсів : формування завдання на прогноз, оцінка сучасного використання земель, розробка генеральної схеми використання земель держави, укладання прогнозів в межах адміністративно-територіальних утворень (план землекористування сільради). Прогнозування забруднення природних вод, атмосферного повітря, ґрунтів : моделі переносу забруднюючих речовин у відповідному оточуючому середовищі у просторій часі ; моделі зміни стану екосистеми під впливом забруднення. Прогнозування водопостачання й нормування якості вод. Прогнозування стану й динаміки лісового фонду : моделі співвідношення заготівлі деревини й лісовідновлення, укладання моделей довгострокового аналізу лісової політики регіону, модель стратегічного довгострокового планування на рівні лісгоспу.

Ландшафтно-географічне прогнозування. Визначення стійкості ландшафтів.

Тема 4. Методика прогнозування соціально-економічної складової розвитку території (регіонів)

Зміст : Прогнозування демопросторових процесів регіону : чисельності та складу населення, механічного руху, прогнозування розселення населення. Особливості прогнозування фінансових і технологічних ресурсів регіонального розвитку. Методика прогнозування розвитку господарства регіону : прогнозування промислових, аграрних та соціально-просторових процесів у регіоні.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с. р.	л		п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теоретичні основи географічного прогнозування												
Разом за розділом 1	40	6	4			30						
Розділ 2. Методологія географічного прогнозування												
Разом за розділом 2	80	16	18			46						
Усього годин	120	22	22			76						

4. Темі практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Об'єкт і предмет дослідження географічного прогнозування	2

	Основні підходи до визначення об'єктів географічних досліджень	
2	Види та методи географічного прогнозування	2
3	Прогнозування стану і шляхів використання природних ресурсів досліджуваної території	9
4	Прогнозування соціально-економічної складової розвитку досліджуваної території	9
	Разом	22

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Мета, об'єкт і підсистеми географічного прогнозу	10
2	Глобальне географічне прогнозування	5
3	Регіональне і локальне географічне прогнозування	5
4	Об'єктивна істинність прогнозування і її критерії	10
5	Фізико-географічне прогнозування.	15
6	Соціально-економічне прогнозування.	15
7	Галузеве картографування та моделювання як методи прогнозування	16
	Разом	76

6. Індивідуальні завдання

Не передбачене навчальним планом

7. Методи контролю

Контроль знань з навчальної дисципліни здійснюється за модульно-рейтинговою системою.

8. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю в формі заліку без виконання залікової роботи

Поточний контроль, самостійна робота					Сума
Розділ 1		Розділ 2		Контрольна робота, передбачена навчальним планом	
ПР	ПР	ПР	ПР		
5	5	20	20	20	30
					100

ПР ... – практичні роботи.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	

70-89	добре	зараховано
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Кілінська К.Й. Основи географічного прогнозування. Навч –метод. Посібник. Чернівці: „Рута”, 2003.
2. Мезенцев К.В. „Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку: Монографія. – К.: Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2005. – 253 с.
3. Звонкова Т.В. Географическое прогнозирование. Учеб. пособие для географ. спец. вузов. — М.: Высш. шк., 1987. — 192 с.
4. Кулявцев В.О. Прогнозування соціально-економічних процесів- К.: Кондор, 2009. – 194 с.

Допоміжна література

1. Глівенко С.В., Соколов М.О., Теліженко О.М. Економічне прогнозування: навч. посіб. для студентів вузів. – Суми: ВПП „Мрія- 1” ЛТД, 2000. – 120 с.
2. Глівенко С.В., Соколов М.О., Теліженко О.М. Економічне прогнозування: навч. посіб. – 3-тє вид., допов. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2004. – 207 с.
3. Грабовецький Б.Є. Економічне прогнозування та планування: навч. посібник. – К.: ЦНЛ, 2003. – 188с.
4. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / За ред. Акад.. НАН України В. М. Гейця. – К.: Ін-т екон. Прогнозув., Харків: Форт, 2003. – 1008 с.
5. Методичні рекомендації по розробці схеми (прогнозу) розвитку і розміщення продуктивних сил України та її регіонів (областей) на тривалу перспективу / С.І. Дорогунцов, П.П. Борщевський. – К.: РВПС України НАНУ, 2001. – 330 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення